

МУЛЬТИВЕРСУМНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ МІСТІ

Ідея множинності світів, які існують одночасно в одній точці простору ("паралельних" світів) бере свої витoki ще з первісних релігій. У монотеїстичних релігіях вона найбільш яскраво представлена в ісламі, де Бог є творцем *світів*. У Корані неодноразово світ вживається у множині, що допускає припущення про життя, подібне до людського, на інших планетах, а також світ людей та світ джинів, які мають (інтерпретуємо це сучасною термінологією) білкову та плазмову природу. У другому випадку обидва світи розвиваються незалежно один від одного, але існують механізми їх взаємодії. Імовірність існування "паралельних" світів (як іншої реальності), кращих за існуючий, визнавалася представниками утопічного соціалізму, Вольтером, А. Шопенгауером тощо. Утім ідея мультиверсуму сформувалася в основному у фантастичній літературі у ХХ ст., а нині стає об'єктом природознавчих та філософських досліджень. Важливу роль у цих розвідках відіграла мультиверсумна інтерпретація квантової фізики Х'ю Еверетта та Девіда Дойча, на основі досліджень яких у кінці ХХ століття ця ідея стає предметом наукових дискусій, а, відтак, укладається концепція Мультиверсуму.

Соціально-філософське осмислення результатів дослідження фізиків дозволяє сформулювати принцип мультиверсумності, який, на нашу думку, полягає у визнанні можливості побудови світу як одночасного співіснування в одному соціальному просторі кількох культур, що функціонують у значній незалежності, і обумовлені незначним характером взаємодії. Цей принцип якісно відрізняється від принципу мультикультуралізму, який виражає, з одного боку, політичну ідеологію збереження культурних особливостей етнічних груп у межах розвитку культури титульного етносу, та взаємопроникнення та взаємозбагачення різних культур у межах метанациональної масової культури, з іншого. Мультиверсумність передбачає наявність кількох соціальних реальностей, кожна з яких є структурованою та інституціоналізованою, розвивається за власними законами, разом з тим її функціонування не є яскраво вираженим та не викликає реакцію з боку інших реальностей. Найбільш виразно принцип мультиверсумності починає проявлятися в постметрополісах. За доби глобалізації урбаністичні тенденції призвели до появи міст з чисельністю населення понад 7-8 млн. чол., в яких відбуваються процеси переходу від *Gemeinschaft* до *Gesellschaft* (Ф. Тьонніс), тобто процеси розкладання сукупності соціальних та культурних явищ місцевого походження (З. Бауман). Анулювання просторово-часових відстаней звільняє етнокультурні спільноти, які, передусім, складаються з іммігрантів й проживають у гетто та передмістях, від територіальних обмежень. Попередні принципи територіального поділу втрачають свою значимість, стають символічними, етнічним групам належить усе місто. Але вони не розчиняються в існуючій традиційній культурі, а створюють власну цілісну реальність, її функціонування не знаходиться у контрпозиції з іншими реальностями. Міська реальність стає множинною, всередині такого міста є ще одне місто (Я. Чамберс). Основною характерною рисою мультиверсуму є існування різних світів за власними фізичними законами та наявність різних вимірів. У соціально-філософському аспекті принцип мультиверсумності означає визнання різних законів соціокультурного розвитку та, відповідно, співіснування на одній території (території постметрополісу) унікальних ціннісних етнокультурних систем. Донедавна фантасти, зображуючи у творах подорожі по світах, найкращим світом визначали перший (відправну точку), заснований на принципах західної ліберальної демократії. Так, наприклад, в американському серіалі "Sliders" головні герої постійно виправляли кожен недосконалий, на їх думку, світ. "Інший" сприймався як "чужий".

У постметрополісі в процесі детериторіалізації та ретериторіалізації руйнуються старі схеми територіальної ідентичності (на рівні районів поселення) та формуються нові – належність до етнокультурної реальності (у межах усього міста).

Іншим аспектом соціальної дії принципу мультиверсумності є створення нової реальності – кіберреальності. У ситуації, коли існує глобальний міський простір, де стерто бар'єри для міжособистісної комунікації, з'являється новий міський "гіперкосмос" (Е. Сойя), штучна реальність, створена за допомогою комп'ютерних технологій, – "гіперреальність". У глобалізованому місті "гіперреальність" замінює традиційні безпосередні міжособистісні зв'язки на опосередковані.